

Tiedekunta/Osasto — Fakultet/Sektion		Laitos — Institution	
mat.-luonnontieteellinen		farmasian	
Tekijä — Författare			
Katri Manni			
Työn nimi — Arbets titel			
Ylikriittinen uutto ja sen suoraliitöntäsovellukset luonnonaineiden analytiikassa			
Oppiaine — Läroämne			
farmakognosia			
Työn laji — Arbets art		Aika — Datum	Sivumäärä — Sidoantal
kokeellinen pro gradu		maaliskuu 1992	76
Tiivistelmä — Referat			
Ylikriittinen uutto (supercritical fluid extraction, SFE) on näytteenkäsittely- ja eristämismenetelmä, jossa liuottimen lämpötila ja paine ovat korkeammat kuin sen kriittinen lämpötila ja paine. Liuottimesta käytetään tällöin nimitystä ylikriittinen fluidi (supercritical fluid, SCF). Fluidilla on nesteen kaltainen liuotuskyky (tiheys) ja kaasumaiset virtaus- ja kuljetusominaisuudet (diffusiviteetti ja viskositeetti). Muuttamalla näitä fysikaaliskemiallisia ominaisuuksia voidaan kontrolloida tutkittavien yhdisteiden erottumista. Käytetyin fluidivaihtoehto on hiilidioksidi, jonka etuina ovat alhaiset kriittiset ominaisuudet ($P_c = 31,3 \text{ }^\circ\text{C}$ ja $T_c = 72,9 \text{ atm}$). SFE:n soveltuvuus suurimolekyylisten, huonosti haihtuvien ja lämpöherkkien yhdisteiden analytiikkaan on tehnyt siitä varteen otettavan vaihtoehdon perinteiselle nesteuutolle ja vesihöyrytislaukselle. Lisäksi etuina ovat lyhyemmät näytteenkäsittelyajat ja hyvä selektiivisyys. SFE on helposti liitettävissä suoraan myös muihin analyysilaitteisiin, kuten ylikriittiseen kromatografiin (SFC), kaasukromatografiin (GC) ja ohutkerroskromatografiin (TLC). Näissä suoraliitöntämenetelmissä poistuu näytteenkäsittelyvaihe uuton ja kromatografisen analyysin väliltä. Luonnonaineanalytiikassa SFE:a on käytetty lähinnä haihtuvien öljyjen, karvasaineiden, alkaloidien, lipidien ja vitamiinien analytiikkaan. Kokeellisessa osassa sovellettiin staattista SFE/SFC:aa basilikan (<i>Ocimum basilicum</i> L.), kamomillan (<i>Matricaria recutita</i> L.) ja timjamin (<i>Thymus vulgaris</i> L.) haihtuvien öljyjen eristämiseen ja analysointiin. Kamomillan ja timjamin pääkomponenteille etsittiin optimit uutumisolosuhteet. Erityisesti kiinnostuneita oltiin kamomillan matrisiin uutumisesta. Staattinen SFE/SFC soveltui tutkittaville kasvimateriaaleille, mutta yksiä tiettyjä optimi olosuhteita ei ollut. Tämä aiheutui haihtuvien öljyjen komponenttien suurista liukoisuuseroista ylikriittiseen hiilidioksiidiin.			
Aveinsanat — Nyckelord			
Ylikriittinen uutto (SFE), SFE/SFC, SFE/GC, SFE/TLC			
Säilytyspaikka — Förvaringställe			
Farmasian laitos, farmakognosian osasto			
Muita tietoja — Övriga uppgifter			